

خلاصه فصلنامه صنعت دریایی چین - پاییز ۱۴۰۴

چین با اجرای برنامه‌های کلان مانند «ساخت چین ۲۰۲۵» و سیاست «ادغام نظامی-غیرنظامی»، در حال تبدیل شدن به یک قدرت دریایی جهانی است. این کشور با در اختیار داشتن بیش از ۵۳ درصد از سهم تولید جهانی، جایگاه خود را به عنوان بزرگ‌ترین کشتی‌ساز جهان تثبیت کرده و در حال حرکت به سمت تولید شناورهای پیشرفته، سبز و هوشمند است. اقتصاد دریایی چین با رشد پایدار ۵.۶ درصدی در ۹ ماهه نخست سال ۲۰۲۵، به ۷.۹ تریلیون یوان رسیده که نشان‌دهنده پویایی صنایع سنتی و نوظهور آن است. توسعه زیرساخت‌های استراتژیک، از جمله عبور شبکه خطوط لوله زیردریایی از مرز ۱۰ هزار کیلومتر، امنیت انرژی این کشور را تقویت کرده است.

با این حال، این مسیر با چالش‌های ژئوپلیتیکی، به‌ویژه تنش با ایالات متحده، همراه است. وضع تعرفه‌های سنگین بر کشتی‌های مرتبط با چین در بنادر آمریکا، شرکت‌های کشتیرانی چینی را به بازنگری در استراتژی‌های خود واداشته است. آن‌ها در واکنش، با کاهش وابستگی به بازار آمریکا، تقویت همکاری در اتحادیه‌های جهانی و سرمایه‌گذاری در بازارهای نوظهور مانند آمریکای لاتین، در حال تطبیق با شرایط جدید هستند. چین همزمان با پیشبرد اهداف تجاری، از طریق نوآوری‌های فناورانه و ادغام ظرفیت‌های غیرنظامی در راستای اهداف نظامی، در حال بازتعریف توازن قدرت در اقیانوس‌ها و تثبیت موقعیت خود به عنوان یک بازیگر کلیدی در حکمرانی جهانی است.

راهبرد کلان چین: تبدیل شدن به قدرت دریایی جهانی

چین در برنامه‌ریزی‌های کلان و اسناد راهبردی خود، اهداف روشنی را برای تبدیل شدن به یک قدرت دریایی جهانی و مقابله با فشارهای بین‌المللی ترسیم کرده است.

• **اهداف راهبردی:** در چهارمین پلنوم حزب کمونیست، اسناد جدیدی تصویب شد که بر «مدرن‌سازی به سبک چینی» از طریق همراستاسازی راهبردهای داخلی و بین‌المللی تأکید دارد. اهداف اصلی شامل موارد زیر است:

- **حاکمیت یکپارچه بر دریا و خشکی:** توسعه هماهنگ این دو حوزه برای افزایش ظرفیت مدیریت دریا.
- **تقویت امنیت پیرامونی:** مقابله با تحریم‌های آمریکا و دیگر تهدیدهای امنیتی خارجی.

- **توسعه اقتصاد دریایی با کیفیت:** تقویت صنایع نوپای دریایی و افزایش نوآوری در علوم و فناوری دریایی.
- **ارائه الگوی متفاوت حکمرانی جهانی:** تبدیل شدن به قدرتی که مدلی متفاوت از حکمرانی تحت رهبری واشنگتن ارائه می‌دهد.
- **سیاست ادغام نظامی-غیرنظامی (Military-Civil Fusion):** این سیاست با هدف ایجاد پیوندی نزدیک و مبتنی بر نوآوری میان صنایع دفاعی و غیرنظامی طراحی شده است. در صنعت کشتی‌سازی، این سیاست به وضوح قابل مشاهده است؛ جایی که بزرگ‌ترین کشتی‌سازان تجاری، بخش عمده‌ای از ناوگان جنگی چین را نیز تولید می‌کنند. این هم‌افزایی به چین اجازه می‌دهد تا از تخصص فنی، ظرفیت تولید و زنجیره تأمین بخش تجاری برای تقویت قدرت نظامی خود بهره‌برداری کند.
- **تمرکز بر مناطق استراتژیک:** طرح‌های جدید، توسعه دریایی و امنیت ملی را به‌ویژه در مناطق پرتنش مانند دریای چین جنوبی و شرقی در مرکز توجه قرار داده‌اند. سند راهبردی بر حفاظت قاطعانه از حقوق و منافع دریایی چین و افزایش توان «اجرای قانون دریایی» تأکید می‌کند.

رشد اقتصادی و توسعه زیرساخت‌های استراتژیک

اقتصاد دریایی چین شاهد رشد پایدار و توسعه زیرساخت‌های کلیدی است که امنیت انرژی و توسعه پایدار این کشور را تضمین می‌کند.

• رشد اقتصاد دریایی:

- **تولید ناخالص:** در ۹ ماه نخست سال ۲۰۲۵، تولید ناخالص دریایی چین با رشد ۵.۶ درصدی نسبت به سال گذشته به ۷.۹ تریلیون یوان (حدود ۱.۱۱ تریلیون دلار) رسید.
- **صنایع سنتی:** تولید نفت خام دریایی ۳ درصد، گاز طبیعی دریایی ۱۷.۷ درصد و محصولات آبرزی پروری ۴۸ درصد افزایش یافته است.
- **صنایع نوظهور:** ظرفیت نیروی بادی فراساحلی متصل به شبکه با سرعت قابل توجهی رشد کرده است. صنعت خدمات اطلاعات دریایی نیز با رشد ۴۲.۱ درصدی، توسعه کل صنعت را شتاب بخشیده است.

• زیرساخت‌های انرژی فراساحلی:

- **خطوط لوله زیردریایی:** مجموع طول شبکه خطوط لوله زیردریایی چین از مرز ۱۰ هزار کیلومتر عبور کرده است. این شبکه برای انتقال نفت، گاز و سوخت‌های پاک مانند هیدروژن طراحی شده و تا سال ۲۰۳۰ به بیش از ۱۳ هزار کیلومتر خواهد رسید.
- **پروژه‌های کلیدی:** فاز دوم پروژه گازی «دریای عمیق شماره یک» در دریای جنوبی چین به بهره‌برداری رسیده که بزرگ‌ترین پروژه توسعه گاز طبیعی فراساحلی این کشور با ظرفیت سالانه ۴.۵ میلیارد متر مکعب است.
- **برنامه‌های توسعه استانی:** استان‌های ساحلی مانند فوجیان و هاینان با تکیه بر مزایای جغرافیایی خود، برنامه‌های توسعه‌ای جامعی را در حوزه‌های اقتصاد دیجیتال دریایی، انرژی‌های نو و گردشگری به اجرا درآورده‌اند.
- **فوجیان:** در حال توسعه پلتفرم داده‌های دریایی و گسترش ظرفیت انرژی بادی و خورشیدی است.
- **هاینان:** قصد دارد با برنامه‌ای سه‌ساله، درآمد گردشگری دریایی خود را تا سال ۲۰۲۷ به بیش از ۴۰ میلیارد یوان برساند و به یک بندر تجارت آزاد و مرکز مالی فراساحلی تبدیل شود.

سیادت در صنعت کشتی‌سازی و تأثیر «ساخت چین ۲۰۲۵»

چین با اجرای سیاست «ساخت چین ۲۰۲۵»، جایگاه خود را به عنوان قدرت مسلط در صنعت کشتی‌سازی جهانی تثبیت کرده و در حال گذار به سمت فناوری‌های پیشرفته و سبز است.

- **سهم بازار جهانی:** در ۹ ماهه نخست سال ۲۰۲۵، چین با در اختیار داشتن:
 - ۵۳.۸ درصد از تولید جهانی
 - ۶۷.۳ درصد از سفارش‌های جدید
 - ۶۵.۲ درصد از کل سفارش‌های در دست اجرا همچنان بزرگ‌ترین سازنده کشتی در جهان است.
- **اهداف «ساخت چین ۲۰۲۵»:** این طرح با هدف تبدیل چین به پیشتاز جهانی در تولید پیشرفته، اهداف مشخصی را در صنعت کشتی‌سازی دنبال می‌کند، از جمله دستیابی به نرخ بومی‌سازی ۸۰ درصدی قطعات در کشتی‌های پیشرفته و حرکت به سمت ساخت شناورهای پیچیده‌تر مانند ناوهای حمل LNG و کشتی‌های کروز.
- **پیشرفت در فناوری سبز:**

- چین در حال تقویت برتری خود در ساخت کشتی‌های سبز با سوخت‌های جایگزین مانند گاز طبیعی مایع (LNG) و متانول است.
- این کشور با توجه به ظرفیت عظیم نصب‌شده برق خورشیدی و بادی، می‌تواند متانول سبز را با قیمتی تقریباً نصف اروپا تولید کند.
- غول کشتیرانی چین، کاسکو (COSCO)، قصد دارد با همکاری بنادر بزرگ جهان مسیرهای سوخت‌گیری با سوخت سبز ایجاد کند.
- **چالش‌ها:** با وجود موفقیت‌های چشمگیر، این صنعت همچنان با چالش‌هایی مانند بهره‌وری پایین تر نسبت به رقبای کره‌ای و ژاپنی و وابستگی به فناوری خارجی برای قطعات کلیدی مانند موتور و پروانه مواجه است.

تنش‌های ژئوپلیتیکی و تعرفه‌های بندری آمریکا

- رقابت ژئوپلیتیکی با ایالات متحده، چالش‌های جدیدی را برای صنعت دریایی چین ایجاد کرده است. واشنگتن با هدف مهار تسلط چین بر این صنعت، تعرفه‌های سنگینی را بر کشتی‌های مرتبط با چین وضع کرده است.
- **ساختار تعرفه‌های آمریکا:** این تعرفه‌ها که از اکتبر ۲۰۲۵ اجرایی می‌شوند، به صورت مرحله‌ای افزایش یافته و شامل سه دسته اصلی هستند:

تاریخ اجرا	هزینه بر اپراتورهای چینی (دلار بر تن)	هزینه بر کشتی‌های ساخت چین (دلار بر تن)	هزینه بر کشتی‌های ساخت چین (دلار بر کانتینر)
۱۴ اکتبر ۲۰۲۵	۵۰	۱۸	۱۲۰
۱۷ آوریل ۲۰۲۶	۸۰	۲۳	۱۵۳
۱۷ آوریل ۲۰۲۷	۱۱۰	۲۸	۱۹۵
۱۷ آوریل ۲۰۲۸	۱۴۰	۳۳	۲۵۰

- **واکنش چین و صنعت کشتیرانی:**
 - **اقدام تلافی جویانه:** پکن در اقدامی تلافی جویانه، هزینه‌های مشابهی را برای کشتی‌های متعلق به آمریکا یا تحت مدیریت آن اعمال کرده است.

- **بازآرایی ناوگان:** شرکت‌های کشتیرانی چینی مانند کاسکو (Cosco) و OOCL در حال بازآرایی ناوگان خود، کاهش وابستگی به بازار آمریکا و تمرکز بر بازارهای نوظهور و منطقه‌ای (مانند آفریقا و آمریکای لاتین) هستند.
- **اتحادهای جهانی:** این شرکت‌ها از طریق همکاری در اتحادهای جهانی مانند OCEAN Alliance (شامل CMA CGM فرانسه و Evergreen تایوان)، تلاش می‌کنند تا با استفاده بیشتر از کشتی‌های غیرچینی در مسیرهای آمریکایی، اثرات تعرفه‌ها را کاهش دهند.
- **عناصر پنهان در توافق تجاری:** توافق تجاری اخیر میان چین و آمریکا، فراتر از تعرفه‌ها، شامل عناصری استراتژیک است. وابستگی شدید آمریکا به عناصر نادر خاکی چین (که ۹۸ درصد عرضه جهانی گالیم را کنترل می‌کند) به عنوان یک اهرم فشار قدرتمند برای پکن عمل کرده و یکی از دلایل اصلی رویکرد مصالحه‌جویانه واشنگتن تلقی می‌شود.

نوآوری‌های فناوری‌ها و پروژه‌های بین‌المللی

چین با تکیه بر توانمندی‌های داخلی، در حال اجرای پروژه‌های فناوری‌ها پیشرفته و گسترش حضور بین‌المللی خود است.

- ***Fleeming Jenkin*، بزرگ‌ترین کشتی کابل‌گذار جهان:**
 - این کشتی که در چین به آب انداخته شد، ۲۱۵ متر طول دارد و قادر به حمل ۲۸ هزار تن کابل است.
 - این کشتی با سوخت‌های زیستی (متانول) و فناوری‌های پیشرفته سبز کار می‌کند و قرار است در سال ۲۰۲۶ تحویل داده شود تا در پروژه‌های اتصال شبکه‌های برق فراساحلی اروپا به کار گرفته شود.
- **سرمایه‌گذاری در برزیل:**
 - شرکت China Merchants Port با سرمایه‌گذاری ۱.۵ میلیارد رئال (حدود ۲۸۰ میلیون دلار) در پروژه توسعه ترمینال کانتینری پاراناگوا (TCP)، حضور خود را در بازار آمریکای لاتین تقویت می‌کند. این ترمینال بزرگ‌ترین ترمینال کانتینری در آمریکای جنوبی است.
- **صادرات فناوری مهندسی فراساحلی:**

○ شرکت COOEC (China Offshore Oil Engineering Company) با تکیه بر تجربه داخلی، برنده یک مناقصه ۴ میلیارد دلاری در قطر شده و متعهد به افزایش سهم بازار خود در خاورمیانه به عنوان یکی از مناطق کلیدی مهندسی فراساحلی است.

جمع‌بندی و پیامدها

چین با تلفیق موفق ظرفیت‌های تجاری و نظامی، در حال تبدیل شدن به یک قدرت دریایی تمام‌عیار است. سیاست «ساخت چین ۲۰۲۵» این کشور را به رهبر بلامنازع صنعت کشتی‌سازی تبدیل کرده و سیاست «ادغام نظامی-غیرنظامی» این برتری صنعتی را به ابزاری برای تقویت قدرت سخت تبدیل می‌کند. اگرچه چالش‌هایی مانند بهره‌وری و وابستگی به برخی فناوری‌های خارجی همچنان باقی است، مقیاس عظیم تولید، سرمایه‌گذاری‌های استراتژیک در زیرساخت‌ها و فناوری‌های نوظهور و واکنش هوشمندانه به فشارهای ژئوپلیتیکی، پکن را در مسیری بدون بازگشت برای تسلط بر زنجیره‌های ارزش جهانی و بازتعریف نظم دریایی قرار داده است. این کشور اکنون مانند یک کشتی غول‌پیکر است که نه تنها بزرگ‌ترین ناوگان را دارد، بلکه با موتورهای فناورانه پیشرفته، جهت بادهای تجارت و قدرت جهانی را به سود خود تغییر می‌دهد.